

## DUNYO TILLARI ORASIDA INGLIZ TILINING MAVQEYI

**Rasulqulova Sitora Shodmonjonovna**

International school of finance and technology,

Tashkent, Uzbekistan

EFL teacher

+99890-986-74-98. [sitorarasulqulova@mail.ru](mailto:sitorarasulqulova@mail.ru)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14784582>

**Annotatsiya.** Ushbu maqola ingliz tilini asosiy aloqa tili sifatida qabul qilish orqali sayohat, turizm va ko'ngilochar sohalarga qanday foyda keltirishiga oydinlik kiritadi. Fan, texnologiya, biznes, ta'lim, sayohat, turizm sohalarida xalqaro aloqalarni saqlab qolish uchun ingliz tili umumiy va global til bo'lib xizmat qilishi yoritib berilgan. Bu til, asosan, olimlar, biznes tashkilotlari va internet, oliy ta'lim va turizm sohalarida ham ishlatiladi. Ushbu maqola ta'lim va bandlikda ingliz tilining ahamiyatini ham ta'kidlaydi, ingliz tilidan foydalanishni boshqa bir qator sohalarga kengaytirish uchun ba'zi foydali takliflar ham berilgan.

**Kalit so'zlar:** ingliz tili, globallashuv tili, tildan foydalanish, aloqa, xalqaro til.

### THE PLACE OF ENGLISH AMONG THE LANGUAGES OF THE WORLD

**Abstract.** This article sheds light on how the travel, tourism and entertainment industries benefit from adopting English as the primary language of communication. It is highlighted that English serves as a common and global language to maintain international relations in the fields of science, technology, business, education, travel, and tourism. This language is mainly used by scientists, business organizations and the Internet, higher education and tourism. This article also highlights the importance of English in education and employment, and makes some useful suggestions for extending the use of English to a number of other areas.

**Key words:** English language, globalization language, language use, communication, international language.

### МЕСТО АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА СРЕДИ ЯЗЫКОВ МИРА

**Аннотация.** Эта статья проливает свет на то, какую выгоду индустрия путешествий, туризма и развлечений получит от принятия английского языка в качестве основного языка общения. Подчеркивается, что английский язык служит общим и глобальным языком для поддержания международных отношений в сфере науки, технологий, бизнеса, образования, путешествий и туризма. Этот язык в основном используется учеными, бизнес-организациями и Интернетом, высшим образованием и туризмом. В этой статье также подчеркивается важность английского языка в

*образовании и трудоустройстве, а также приводятся некоторые полезные предложения по расширению использования английского языка в ряде других областей.*

**Ключевые слова:** *английский язык, язык глобализации, использование языка, общение, международный язык.*

---

Dunyo bo'ylab o'zaro bog'liqlik va globallashuvning tobora o'sib borayotgan darajasi sababli ushbu zamonaviy dunyoda bevosita va tegishli aloqa usullarining ahamiyati juda tez ortib bormoqda. Dunyoning turli burchaklaridan kompaniyalar o'rtasidagi hozirgi o'sib borayotgan savdoda muloqot qilish uchun umumiy tilga ehtiyoj borligi inkor etib bo'lmaydigan haqiqatdir.

Axborotlashtirish va globallashuvning rivojlanishi bilan butun dunyoda aksariyat odamlar boshqa mintaqalar aholisi bilan faqat bitta xalqaro tan olingan tilda, ya'ni ingliz tilida muloqot qilayotgani aniq. Ingliz tili - bu agent va xalqaro kompaniya o'rtasida deyarli ishlatiladigan til.

Ingliz tili birinchi dunyo tili bo'lib, birinchi global lingua franca deb aytiladi va xalqaro savdo, diplomatiya, ommaviy ko'ngilochar o'yin-kulgi, xalqaro telekommunikatsiya va ilmiy nashrlarda, shuningdek, gazeta va boshqa kitoblarni nashr etishda dunyoda eng keng qo'llaniladigan tildir. Ingliz tili zamonaviy dunyoda eng tez o'sib borayotgan tilga aylandi va dunyoni bog'lab, tijorat tili maqomini egallaydi. Ingliz tili deyarli barcha sohalarda, masalan, fan, muhandislik va texnologiya, tibbiyot, savdo va tijorat, ilmiy tadqiqotlar, ta'lim, turizm, internet, bank, biznes, reklama, kino sanoati, transport, farmatsevtika va boshqa sohalarda keng tarqalgan.

Shubhasiz, ingliz tili noyob o'rin egallaydi, chunki u yuqorida aytib o'tilgan sohalarda keng qo'llaniladigan va hukmron global til sifatida mustahkam o'rnatilgan tildir. Ingliz tili dunyodagi deyarli barcha asosiy sohalarda eng keng tarqalgan til ekanligini anglatadi. Shu nuqtai nazardan, dunyoning turli mintaqalarida yashovchi odamlarning ehtiyojlarini turli tillarda gaplashish orqali qondirish uchun ingliz tili xalqaro yoki global maqomga loyiq deb aytish o'rinlidir. Garchi ingliz tili dastlab inglizlarning tili deb hisoblangan bo'lsa-da, Britaniya imperiyasining tarixiy sa'y-harakatlari tufayli AQSh, Avstraliya, Kanada, Nigeriya, Janubiy Afrika va Hindiston kabi ko'plab sobiq Britaniya mustamlakalarining ikkinchi tiliga aylandi. Ammo bugungi kunda ingliz tili Britaniya mustamlakachiligi ta'sirida bo'lgan mamlakatlarning asosiy tiliga aylandi va shuningdek, bu mamlakatlar hukmronlik qiladigan biznes, savdo va tijorat va madaniy sohalarda ishlatiladigan asosiy tildir. Ingliz tili fan va texnologiya sohasida amalda til sifatida ishlatilganligini aytishga ikkilanmaslik kerak. Hatto Gollivud filmlari va teleko'rsatuvlarining aksariyati ingliz tilida tayyorlangan va dunyodagi gazetalarning aksariyati ingliz tilida nashr etiladi. Bu, shuningdek, ilmiy tadqiqot tili va turizm bo'limida ishlatiladigan umumiy tildir.

Bundan tashqari, oliy o'qishni davom ettirish uchun xorijiy mamlakatlarga boradigan talabalarning aksariyati bu tilni bilishlari kerak, chunki deyarli barcha fan, muhandislik, axborot texnologiyalari, tibbiyot, turizm va biznes kitoblari faqat ingliz tilida yozilgan. Deyarli barcha kurslar xorijiy mamlakatlarda ingliz tilida o'qitiladi. Bundan tashqari, ingliz tili xorijiy mamlakatda yoki har qanday ko'p millatli kompaniyada ishlashni istaganlar uchun muhim vositaga aylandi. Bu, shuningdek, internetda, elektron ommaviy axborot vositalarida va matbuotda asosan ishlatiladigan tildir. Ingliz tili ilmiy jurnallarning 85% ushbu tilda nashr etiladigan yagona tildir. Ko'pincha Internetda ishlatilganidek, hozirgi elektron biznes rivojlanmoqda va savdo va tijorat sohasida yaxshi natijalarga erishmoqda.

Bu nafaqat diplomatlar, balki BMT, JSST, YUNESKO, UNICEF, OPEC, EFTA, ASEAN, UNHRC, JST, ILO, BRICS, INTERPOL va boshqalar kabi ba'zi dunyo tashkilotlari tomonidan ham ishlatiladi. Ushbu xalqaro tashkilotlarning uchdan bir qismi faqat ingliz tilidan foydalanadi, ammo 90% ingliz tili Osiyo xalqaro tashkilotlari orasida ham ishlatiladi. Dunyoning turli burchaklaridan kelgan turli odamlar turli tillarda gaplashayotgani sababli, dunyo bo'ylab ko'pchilik odamlar gaplashadigan umumiy tilga ehtiyoj bor. Shu nuqtada, ingliz tili dunyodagi barcha mamlakatlar xalqi gaplashadigan til sifatida global tilga aylandi. Bu AQSh, Buyuk Britaniya, Avstraliya, Yangi Zelandiya, Kanada, Janubiy Afrikaning ona tili bo'lsa ham, u dunyoda ko'proq ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan gaplashiladi. Shuningdek, u rasmiy til maqomiga ega, ya'ni fuqarolarning hukumat amaldorlari bilan o'zaro aloqalarida ishlatiladigan til, chunki oltmishga yaqin mamlakat va o'n besh mamlakat uni amalda rasmiy til sifatida ishlatmoqda, lekin asosiy til sifatida emas. Hatto ellik to'rtta mamlakatda ingliz tili rasmiy tili va oliy o'quv yurtlarida o'qitish tili bo'lgan. So'nggi statistik ma'lumotlarga ko'ra, ingliz tili 55 suveren davlatda va 27 suveren bo'lmagan tashkilotda rasmiy til bo'lib kelgan. Hatto ko'plab mamlakat bo'linmalari ham ingliz tilini mintaqaviy yoki mahalliy darajada rasmiy til deb e'lon qildilar. Shu sababli, ingliz tili butun dunyo bo'ylab odamlarning ehtiyojlarini qondirish uchun global til maqomiga ega bo'ldi. Garchi ingliz tili o'rta asrlarda Angliyada gaplashilgan birinchi G'arbiy german tili bo'lsa-da, hozir u global tilga aylandi. Bu Buyuk Britaniya, AQSH, Avstraliya, Kanada, Irlandiya, Yangi Zelandiya va bir necha Karib dengizi davlatlari kabi bir necha mamlakatlarda aholining ko'pchiligi uchun birinchi til bo'lgan. Taxminan 375 million kishi birinchi til sifatida gaplashadi va 750 milliondan ortiq odamlar ikkinchi til sifatida gaplashadi. Bundan tashqari, ingliz tili deyarli 70 mamlakatda rasmiy yoki maxsus maqomga ega. Ushbu statistikani kuzatish orqali ingliz tili global til sifatida nima uchun bunday muhim rol egallashini osongina tushunish mumkin.

Giddens (2000) ta'kidlaydi: "Globallashuv - bu makon va vaqtni ajratish, bir zumda aloqalar, bilim va madaniyat bir vaqtning o'zida butun dunyo bo'ylab baham ko'rish mumkin".

Avvalo, globallashuv xalqaro savdo, kapital oqimi va investitsiyalarning rivojlanishi orqali milliy iqtisodiy tizimlarning ko'proq o'zaro ta'sirini yoki integratsiyasini o'z ichiga olgan iqtisodiy hodisa sifatida ko'rib chiqildi. Endi globallashuv atamasi millatlar, xususan, odamlar o'rtasidagi transchegaraviy texnologik, siyosiy, ijtimoiy va madaniy almashinuvlarni qamrab oladi.

Ingliz tili global til maqomiga ega, global til, asosan, ona tilida so'zlashuvchilarning siyosiy va iqtisodiy kuchi tufayli paydo bo'ladi. 17-20-asrda ingliz tilining butun dunyo bo'ylab tarqalishiga sabab bo'lgan Britaniya imperator va sanoat kuchi edi. Bu Britaniya imperializmining merosi va mustamlakachilikning merosi ko'plab okruglarni parlament, davlat xizmati, sudlar, maktablar va ta'lim muassasalarida yaxshilab institutsionallashtirilgan til bilan qoldirdi. Bundan tashqari, ingliz tili boshqa okruglarning turli etnik guruhlar o'rtasida neytral aloqani ta'minlaydi.

Amerika imperializmi Amerika Qo'shma Shtatlari hukumatining siyosiy, iqtisodiy va madaniy nazoratini o'z chegaralaridan tashqaridagi hududlarga kengaytirishga qaratilgan siyosatdir. Shunday qilib, Amerika imperializmi zamonaviy dunyoga hukmronlik qiladi va ta'sir ko'rsatadi va ingliz tilini turizm, reklama, fan, texnologiya, ta'lim, kompyuter, moliya, internet, axborot texnologiyalari va boshqalar kabi xalqaro bozorlarni rivojlantirish uchun turli sohalarida aloqa uchun ishlatiladigan asosiy tilga aylantiradi. Tilshunos Robert Filipson ingliz tilining kengayishini "lingvistik imperializm" deb atagan. Filipsonning (1992) fikriga ko'ra, "lingvistik imperializm ingliz va boshqa tillar o'rtasidagi tarkibiy va madaniy tengsizliklarni o'rnatish va doimiy ravishda qayta tiklash orqali tasdiqlangan va saqlanib qolgan hukmronlikdir". Kachru (1983) yana shunday deydi: "Natijada, ingliz tili dunyodagi eng hukmron va eng kuchli tilga aylandi, bu ko'plab tilshunoslar va til tadqiqotchilarini uni xalqaro til deb atashga undadi".

Shunday qilib, "xalqaro til" atamasi ingliz tili ona tili va dunyoning turli mintaqalarida ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan gaplashiladigan ikkinchi tilga aylanganidan keyin keng qo'llanila boshladi. Til aloqa vositasidir va odamlar o'z fikrlari, his-tuyg'ulari, ifodalari, g'oyalari va ifodalari bilan bo'lishadilar. Boshqacha qilib aytganda, til madaniy uzatish, ijtimoiylashtirish, maqom, hokimiyatni almashish, siyosat va bilim va boshqalarni amalga oshiradi. Turli xil aloqa tizimlari mavjud bo'lsa-da, inson aloqa tizimi o'zboshimchalik, naqshning dualligi, siljish, ixtiyoriy-vokal va boshqalar tufayli yaxshi tanilgan. Hech bir til bir-biriga o'xshash emas va barcha tillar mashhurliqi, madaniyati, diksiyonlari, ta'siri, doirasi, jihatlari, urg'ulari, mashhurliqi, qo'shimcha lingvistik xususiyatlari, standartlashtirish, maqomi va boshqalar jihatidan bir-biridan farq qiladi.

## REFERENCES

1. Ahulu. S. (1997). General English: A consideration of the nature of English as an xalqaro vosita. English Today. 13(1): 17-23.
2. Brutt-Griffler. J. (2002). World English: A study of its development. Clevedon va Buffalo: Ko'p tilli masalalar.
3. Kristal. D. (1997). English as a Global Language. (1st Ed.). Kembrij: Kembrij University Press.
4. (2001). English and the Internet. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Ingliz tili Kembrij ensiklopediyasi
6. Hogg, David, M. & David Denison. (2008). Ingliz tilining tarixi. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Walters, P.G.P. (1990). Dastlabki kirish uchun chet tili ko'nikmalarining ahamiyati xalqaro firmalardagi lavozimlar. Xalqaro biznesda o'qitish jurnali, 1 (3): 71-83.
8. Rink. T. (2001). Madaniyatlararo muloqot va ingliz tilining ahamiyati xalqaro til: fanlararo yondashuv. Egelsbach; Myunchen: Hansel-Hohenhausen.